

OCENE IN POROČILA

RECENSIONI E RELAZIONI

REVIEWS AND REPORTS

Radovan Cunja

"NUOVI DATI SULLA CERAMICA DAL BASSO
MEDIOEVO AL RINASCIMENTO IN FRIULI:
PRODUZIONE LOCALE E DIFFUSIONE VERSO LE
AREE TRANSALPINE". Giornata di studio. Udine, 16
marzo 1996 (Študijski dan. Videm, 16.3.1996)

Mestni muzej v Vidmu (*Civici Musei di Udine*) in furlansko arheološko društvo (*Società Friulana di Archeologia*) sta organizirala študijski dan o problematiki poznosrednjeveške in renesančne keramike v Furlaniji, njeni produkciji in povezavah s sosednjimi območji, ki je potekal 16.3.1996 na sedežu društva v obnovljenem gotskem stolpu mestnih vrat (*Torre di Porta Villalta*) v Vidmu. Obsežen program predavanj je bil razdeljen na naslednje tematske sklope: severovzhodna Italija - splošni problemi, nove arheološke najdbe iz Furlanije, posebej primer Vidma, sosednja območja (Slovenija, Avstrija), problematika restavriranja keramičnih najdb.

V uvodnem predavanju je bilo podano stanje raziskav obravnavane problematike v severovzhodni Italiji (S. Gelichi, Università di Pisa), sledila so predavanja o novih najdbah arhajske majolike v Ogleju (F. Maselli Scotti, Museo nazionale archeologico di Aquileia), o najdbah keramike na furlanskih gradovih (V. Tomadin, Centro I.R.Fo.P. di Gradisca d'Isonzo) in problem ponovne uporabe ponesrečenih lončarskih izdelkov iz lončarske peči, odkrite v Pordenonu (C. Tommasini, Pordenone).

Številne nove najdbe iz Vidma so bile osvetljene z več vidikov: najdbe renesančnih keramičnih ploščic iz palače ex Dolfen (G. Malisani, Soprintendenza ai B.A.A.A.A., Udine), prvi podatki o keramičnih najdbah iz palače ex Dolfen (M. Buora, Civici Musei di Udine), produkcija lončarske peči v ulici Brenari (G. Cescutti, Società Friulana di Archeologia), predstavitev računalniške obdelave ornamentalnih motivov na renesančni keramiki iz omenjene peči (A. in A. Saccavini, Società Friulana di Archeologia) in pomen arhivskih virov pri raziskovanju lončarske obrti na primeru župnije S. Quirino med 16. in 18. stoletjem (C. Galanti, Udine).

Popoldanski del se je začel s tremi predavanji: o keramiki med Padom in Sočo (M. Munarini, Padova), o grobi keramiki z "lončarskimi znaki" na dnu posod in vprašanjih njihove interpretacije (A. Negri, Padova) ter o

dokumentarnih in arheoloških virih za keramično produkcijo (R. Costantini, Udine).

Sledil je sklop, posvečen novim najdbam iz Slovenije in Avstrije, z naslednjimi predavanji: keramične najdbe iz zahodne Slovenije (B. Žbona Trkman, Goriški muzej Nova Gorica), keramične najdbe iz celjskih izkopavanj (A. Vogrin, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje), keramične najdbe iz kapucinskega samostana na Ptuj (M. Lubšina Tušek, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor - predstavila B. Žbona Trkman), fragment bokala iz arhajske majolike s Starega gradu nad Podbočjem pri Kostanjevici (K. Predovnik, Filozofska fakulteta Ljubljana, Oddelek za arheologijo), nove najdbe z Ljubljanskega gradu in z dvorišča Mestnega muzeja v Ljubljani (M. Horvat, Mestni muzej Ljubljana), italijanska keramika iz Narodnega muzeja v Ljubljani (M. Kos, Narodni muzej Ljubljana) ter zgrafito keramika s Koroške (L. Low, Museum für Volkskultur, Spittal).

Srečanje sta zaključili predavanji o problematiki restavriranja keramičnih najdb (J. Šubic Pristan, Goriški muzej Nova Gorica in G. Nonini, Società Friulana di Archeologia).

Vsa predavanja so spremljali diapozitivi, ob koncu vsakega tematskega sklopa pa je sledila diskusija. Vsi predstavljeni referati bodo objavljeni v publikaciji, ki je v pripravi; tematski sklop, ki se nanaša na gradivo iz Slovenije, bo razširjeno še z nekaterimi novimi prispevki. Vsekakor je potrebno izreči priznanje furlanskemu arheološkemu društvu in videmskemu muzeju za dobro izpeljano organizacijo srečanja. Udeležba na njem je bila koristna izkušnja in priložnost za navezavo stikov z raziskovalci na tem področju, saj je problematika v mnogočem sorodna in tesno povezana tudi z Istro. Na srečanju se je jasno pokazala tudi razlika v stanju raziskav, ki so v Furlaniji in na splošno v severni Italiji dosegle že zavidljive rezultate, medtem ko je študij tovrstnega gradiva v Sloveniji v marsičem še na začetku, kar je bilo tudi razvidno iz nekaterih referatov, vendar v zadnjem času v občutnem razmahu. Medtem ko kaže keramično gradivo iz zahodne Slovenije in Istre tesne sorodnosti s severnoitalijansko produkcijo in večinoma verjetno predstavlja import, pa je v osrednjeslovenskem prostoru in vzhodnejše takšna keramika v manjšini; velik del tam najdenega keramičnega gradiva pa gre pripisati lokalni produkciji. Ob tem seveda ne gre prezreti tudi deleža lončarskih delavnic, ki so delovale severno in vzhodno od Slovenije in morebitni import, ki ga je zaradi stanja raziskav zaenkrat še težko zanesljivo izdvojiti. Pokazala se je potreba po nadaljevanju raziskav na tem področju in tesnejšem medsebojnem sodelovanju. Podobno srečanje bo potekalo v Ljubljani sredi novembra 1997. Bogato srednjeveško in novoveško keramično gradivo, ki je prišlo na dan med arheološkimi raziskavami v starih mestnih jedrih Kopra, Izole in deloma tudi Pirana, kakor tudi začetni koraki, ki so

bili narejeni v tej smeri leta 1989 z razstavo "*Koper med Rimom in Benetkami / Capodistria tra Roma e Venezia*" in spremnim katalogom, nas obvezuje k ovrednotenju tega doslej s strani arheologije vse preveč zapostavljenega gradiva in k njegovi ustrezni muzejski predstavitvi.

Snježana Karinja

Mednarodni posvet "SKLAD U KAMENU - TEHNIKE OBRADBE, GRADNJE I DEKORACIJE U KAMENU KROZ POVIJESNA RAZDOBLJA". Pula, 27.-30.11.1996

Mednarodni posvet na gornjo temo, ki je potekal v Puli med 27. in 30. novembrom 1996, je organiziral Mednarodni raziskovalni center za arheologijo Medulin - Brijuni (Univerza v Zagrebu, Mednarodno središče hrvaških univerz v Istri), pod pokroviteljstvom Federica Mayora, generalnega ravnatelja Organizacije združenih narodov za šolstvo, znanost in kulturo. Osrednja tema posveta je bil kamen kot osnovni material, ki ga je človek že od nekdaj uporabljal pri gradnji, podteme pa so predstavljali računalniki v arheologiji ter splošne in specialne arheološke karte.

Uvodni referat o geološki podobi Hrvaške, geološki sestavi in poreklu kamnin v arhitekturni dediščini, s posebnim poudarkom na Istri, je imel dr. Branko Crnković (Rudarsko-geološko-naftna fakulteta Zagreb). Uporabo kamna iz rimskega kamnoloma *Cave Romane* v 6 km od Pulja oddaljenem Vinkuranu in način klesanja kamnitih blokov pri gradnji amfiteatra v Pulju je predstavila mag. Vesna Girardi Jurkić (Stalna misija RH pri UNESCO v Parizu). Različne tehnike obdelave marmorja so bile osrednja tema predavanja dr. Amande Cleridge (Univerza v Oxfordu). Njihova različnost nam lahko dopolni sliko o izvoru, izšolanosti klesarja ter fizičnih lastnostih marmorja kot tudi o ekonomiji klesarske proizvodnje. Dr. Isabel Roda-Mayer (Avtonomna univerza Barcelona, Katedra za arheologijo) je obravnavala osnovne tipe marmorja na področju Hispanije, njihovo kronologijo, razprostranjenost ter obdelavo. Izbor gradbenega materiala in uporabljenega načina gradnje zidov, ki sta pokazatelj kakovosti delovne moči in potrebnega časa za gradnjo spomenikov v galorimski arhitekturi (na primerih gledališč v Bordeauxu, Arlesu idr.) je prikazala dr. Myriam Fincker (Inštitut za raziskovanje antične arhitekture, Urad Jug-Zahod, Nacionalni center za znanstvena raziskovanja, Pau, Francija). Guido Rosada (Univerza v Padovi, Oddelek za antične vede) je podal pregled različnih tehnik gradnje in gradbenih materialov v X. regiji rimske Italije (današnja severovzhodna Italija in Istra). Poudaril je, da je tehnika gradnje le eden izmed elementov, ki skupaj z drugimi

razpoložljivimi elementi omogoča interpretacijo in datacijo objektov, uporabljeni materiali pa so pretežno lokalnega izvora. O uporabi apnenca pri gradnji in pojavu apna kot vezivnega sredstva in najpomembnejšega izvora bele barve je predaval dr. Aleksandar Durman (Filozofska fakulteta Zagreb, Oddelek za arheologijo). V nadaljevanju se je dotaknil simbolike barv: rdeča, ki pomeni življenje, in bela, ki simbolizira smrt ter mistične spremembe apnenca v apno v prazgodovinski keramični produkciji. V razmislek je postavil vprašanje, kako je bilo mogoče izdelati tako kakovostno keramiko že v prazgodovini. Klara Buršić Matijašić (Arheološki muzej Istre, Pulj) je opisala štiri kamnite bloke z umetno narejenimi vdolbinami iz prazgodovinske naselbine Karaštak pri Rovinju, ki jih datira v bronasto dobo in meni, da so bili prvotno uporabljeni v kultne namene za libacijo, sekundarno pa so bili vzdani v vodoravni oz. pokončni legi pri gradnji obzidja. V starejši literaturi sta se s problematiko omenjenih blokov ukvarjala Carlo Marchesetti in Boris Bačić. O razkošni rimski vili v zalivu Verige na otoku Veliki Brijun, poreklu tam uporabljenega gradbenega in okrasnega kamna, gradbenih tehnikah in problematiki konservacije njenih ostankov, ki so prezentirani na terenu, je spregovorila dr. Vlasta Begović Dvoržak (Državna uprava za varstvo kulturne in naravne dediščine, Zagreb). Rdeča nit treh referatov, ki so sledili, je bila suhozidna tehnika gradnje in spontano ljudsko stavbarstvo. V prvem je dr. Aleksandra Faber (Zagreb) podala pregled suhozidne gradnje s kamnom od prazgodovine do novejšega časa na področju od Velebita do severnojadranskih otokov, predvsem Krka. Nada Orbančić-Sapundžić ("Instrukt-Projekt", Rovinj d.o.o.) je orisala zgodovinska dogajanja v Istri in se zadržala na suhozidu kot delu ruralne arhitekture in njegovem izginjanju v zadnjih dveh desetletjih, s tem pa tudi spreminjanju istrske kulturne krajine. Hiše okroglega tlorisa, grajene iz obdelanih ali pa delno obdelanih kamnov v suhozidni tehniki - kašune in problematiko njihovega varovanja je predstavila Tihomira Stepinac-Fabijanić (Zavod Hrvaške akademije znanosti in umetnosti, Rijeka). Vsi trije referati so pokazali na kritično stanje tovrstnih objektov, ki so podvrženi hitremu propadanju skupaj z degradacijo kulturne krajine zaradi grobih in nekontroliranih posegov vanjo. Kristina Džin (Arheološki muzej Istre, Pula) je analizirala dekoracije rimskih gledališč v Pulju. Dr. Emilio Marín (Arheološki muzej Split) in dr. Amanda Cleridge (Univerza v Oxfordu) sta opisala okoliščine najdb in tehnike obdelave marmornatih skulptur, najdenih v Naroni (danes naselje Vid pri Metkoviću), Ivo Donelli (Arheološki muzej Split) pa program njihove konservacije. O rimskih napisnih kamnih iz Narodnega muzeja v Ljubljani in o izvoru kamna, iz katerega so izklesani, je govorila dr. Marjeta Šašel Kos (Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, Ljubljana). Mag. Attilio Krizmanić (Oddelek za stavbno dediščino, Pulj) je predstavil štiri pomembne spomenike v veduti